

V torek, četrtek in soboto
ihaja in volja v Mari-
boru brez pošiljanja na
dom za vse leto 8 gl. — k.
za pol leta . . . 4 „ — „
za četrt leta . . . 2 „ 20 „

Po pošti:
Za vse leto 10 gl. — k.
za pol leta . . . 5 „ — „
za četrt leta . . . 2 „ 60 „

Vredništvo in opravništvo
jema stolnem trgu (bom-
plat) hišna št. 184.

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniła:
Za navadno dvestopna
vrsto se plačuje
6 kr., če se nalijmo (krat,
5 kr., če se tiska 3krat,
4 kr., če se tiska 3krat-
veče pismenke se plaču-
jejo po prostoru.

Za vsak tisek je plačati
kolek (štampelj) za 30 k.
Rokopisi se ne vračajo,
dopisi naj se blagovoljno
frankujejo.

Št. 25.

V Mariboru 28. maja 1868.

Tečaj I.

Bog visoko, a cesar daleko!

I.

Bog visoko, a cesar daleko! Med vsemi prekrasnimi pregovori, katerih so nam naši premišljevalci predniki tako lepo in bogato zbirko po ustnem sporočilu zapustili, našli bi javeljne kterege, ki bi v tako kratkih besedah hranil toliko tajnega teškega pomena. Bog visoko, a cesar daleko! To je cela zgodovina, sodba in rabsodba onega samodržja, ki je narodom vedno jemal, a nikdar vračal, ali kakor se narod izrazuje sam, ki je imel grablje, a ne vil; to je v kratkih ali izdatnih potezah opisano stanje naroda, ki je po samovladarstvu in kar je na njem in okoli njega, prišel do ene stopnje malodušja in nedelavnosti, da je nad svojo in ptujo, celo nad božjo pomočjo obupaje v svojem siromaštvu, svojih silah in stiskah tužno zdihoval: Bog visoko, a cesar daleko! Pa tudi še dan današnji, ko vidimo v bližini in daleji sosesčini narode otresovati se dušnih spon samovladarskih ter pogumno, upno in navdušeno obstopati visoko povzdignjeno zastavo narodnosti in svobode, drži naš narod skoraj brez izjemka svojega rešitelja pričakovaje roke križem in malodušno zdihuje: Bog visoko, a car daleko!

Ne bomo tú preiskavali, jeli to žalostno, prežalostno stanje našega naroda nasledek prejšnjih oslabiljih časov samovladarstva, ali so pa tudi morebiti sedanje zvonajne, izvan naroda ležeče okoliščine po tem, da narodu na jezik pokladajo imenovani pregovor naših prednikov; nerešeno bomo pustili to vprašanje tudi v očigled hvalisanim, hrumečim in tudi nekterim našincem priljubljenim ustavnim preuredbam naše države, ker dobro vemo, da je samovladarstvo v svoji bistvenosti, svojih sredstvih pa tudi nasledkih jedno in isto, naj si bode že v rokah jedne jedine osebe, njenih ljubljencev in ljubljenc, ali pa v oblasti ustavnih parlamentov, katerim je njihova večina temeljno pismo „božje milosti“, če je bila ta večina tudi z ino nego z božjo milostjo pridobljena.

Če se vrnemo od té splošne opombe k svojim narodnim in državnim zadevam, moramo sicer izreči, da bi narod, niti naš, niti koji drugi, nikakor ne mogel na-se jemati vse odgovornosti za svoje sedanje stanje, ko bi bila tudi sedaj že naša država uravnana po načelih, po katerih si jo vravnano želí naš narod, to je vsaj tisti del narodov, kateri ima za take reči vsaj nekaj poštenih želj, če že tudi nobenega djanskega pripomočka. V preoski zvezi namreč je sedajnost z minulostjo. Kar je minulost opustila in zadolžila, mora nositi, popravljati in poravnati sedajnost; odgovornosti za njo pa ne more prejemati. Pred očmi pa nam je tu se vé da nekoliko daleja minulost in le gledé te smemo biti dobre vesti.

Izreči moramo dalje, kakor smo to izrekli že v svojem programu, da s sedanjo ustavo in državino osnovo ne moremo ni kratko ni malo zadovoljni biti in pritrđil nam je misleči, pošteni del narodov. Toraj moramo dosledno pripoznati, da tudi za to, kar se zdaj godí v državi in narodu, in za razmere iz teh dogodeb izvirajoče ne more vsa odgovornost zadevati narodov, celo pa tistih ne, ki se protistavljajo načinu sedanjega vladarenja. Med té narode se štejejo djansko vsaj tudi mi Slovenci, dasiravno imajo gledé zvonajne oblike tisti prav, ki pristevajo slovenski narod med podpornike pogubljevega dualizma.

Pri vsem tem pa moremo po svoji dolžnosti opomniti s vso resnobo, da je kolikor toliko prestala ona doba, ko so narodi sicer vso čast, ves vzitek in hasek državni prepuščali drugim, zatorej pa tudi smeli pred svojo vestjo, pred vrstniki in nasledniki na nje izvračati popolno odgovornost za vse, kar se je storilo in ne storilo, zakrivilo in zadolžilo v državi in narodu; opomniti, resno moramo opomniti, da je kolikor toliko nastal čas, v katerem velja za posameznega, kakor za cele narode in države nekoliko izreka: Quisque faber suae fortunae! Vsakdo je svoje sreče oče, ali kakor se je izrazil neki učen državnik: Vsakdo ima toliko svobode, kolikor si je je zaslužil!

Svesti smo si, da se bo ta izrek marsikteremu zelo oster,

drugemu celo neresničen in nepravichen zdel; da nam bo ta ali oni s prstom in jezikom kazal na dualizem, na Slovanom neprijazno vlado, na brezozirno večino državnega zbora, na naše osamljenje in na žalostno stanje naših soborivcev, če si hočemo Slovenci privoščiti častno ime borivcev, kterege pa ne zaslužimo, dokler se vrši vse naše politično početje okoli klavernega zdihljeja: Bog visoko, a car daleko! — kaj si hočemo!

Da si prizadevamo natanko spoznati okoliščine, sovražnike, sredstva in način bojevanja, to je vse hvale vredno, brez tega spoznanja je napredek in zmaga nemogoča stvar: da nam niso okoliščine vgodne, to tajiti, bila bi dušna slepota, kakor je še neizmerno večja slepota, ki pa izvira nekoliko iz naše tragaljivosti, nekoliko iz naše policijske izreje, če mislimo, da se more danes brez največe škode čakati vgodnejših časov. Izrek: „Stoletja so v življenji narodov komaj dnevi“, ne velja za naše hitroživeče stoletje železnic in brzovanja, za stoletje vseobčnega državnega in družabnega preinačevanja. Dandanes mora tudi narod, ki je svoj dan zamudil, z rimskim cesarjem žalovati: Diem perdidit, dan sem zgubil.

Ravno tolika slepota pa tudi nasledek policijske izreje je tudi čakati, da nam morebiti vlada ali pa državni poslanci v naročje natresejo polno mero ravnopravnosti, omike, svobode in blagostanja in da nam morebiti še kladva ne bo treba vzdigovati, s katerim bi vsemu temu sadju zeleno lupino odkrhnili. Da o tej zadevi molčimo in se nikomur ne zamerimo, vendar pa svarimo pred prazno in mehkužno zaupljivostjo, pravimo zdaj tudi mi: Bog visoko, car daleko, a poslanci Bog vé kje! Pomagajmo si sami!

Naša prihodnost.

I.

Vsi upamo, da bo naša prihodnost boljša od naše sedajnosti, in pripravljeni smo vse storiti, kar bi nam pomagalo uresničiti to naše upanje. Naše delovanje pa mora, ako hočemo, da bo imelo zaželjeni vspeh, primerno biti okoliščinam in potrebam našega naroda. Treba je toraj pred vsem, da si vsi jasno predstavljamo okoliščine, v katerih živimo, ali prav za prav životarimo, da pa tudi živo čutimo potrebe, revščino našega naroda. Ako bomo vsi o tem enih misli in enega srca, bo tudi naše delovanje edinstveno. — Upamo boljše prihodnost! — Kdo bi ne? Ali upanju se tako rad in pogosto pridružuje nevšečni tovarš — strah. Ko bi bili vsi božji ljudje pravični in pošteni, ne bi se nam bilo ničesar bati. Ali naš rod stanuje na meji slovanstva, po robu alpskih gor, ob jadranskem morji, v krajinah, ktere nam zavidata dva sosedna naroda. Primorje bi radi imeli Lahi, Nemci pa najrajše vse naše kraje, da bi se reklo potem „Deutschland von der Ostsee bis zur Adria“. Ali morda nimajo Nemci teh namenov? Povsodi, kjer gospodujejo čez Slovence, n. pr. v deželnem zboru Štajarskem in Koroškem in drugodi, povsodi jim kratijo enakopravnost v šoli in v uradnih, dovoljujejo naši narodnosti z a z d a j k večemu le tako revno životarenje, ki bi bilo hujše od smrti. Zakaj nam ne privoščijo narodnih šol? Zakaj nam vedno vrivajo nemščino? Dobro vedó, da brez narodnih šol ne bomo nikdar imeli pravega izobraženega stanú, da bo vse naše slovstvo vedno le bolj diletantizem. Premislimo! Vseh osem lepih let, ki jih preživí slovenski mladenič na gimnaziji, posluša po sedanji učni treditvi v maternem jeziku le kakih 500 ur, vsega skupaj tedaj kakih 42 dni! Ves drugi čas pa si znanost v glavo vbija v tujem jeziku, kterege izprva ne zna, pa po sedanji treditvi mu še mogoče ni, se ga pošteno naučiti, ker je metoda, po kateri se Slovenec v nižih šolah nemščine učí, ravno tista, ktera po zgolj nemških krajih za trde Nemce veljá. Ali se pravi to razvijati dušne moči? Se ne pravi to: mučiti mladino in zavirati njeni dušni razvitek? Le po naravni poti se mora mladeniču um razbistriti, po nenaravni poti se mu ne bo nikdar tako razvijal, kakor bi se moral. Ali res ti izobraženi in učeni nemški gospodje tega ne sprevidijo? ali res mislijo, da se moremo po nem-

ških šolah bolj izobraziti, kakor po narodnih? Ne, ne! za tako zabite ljudi jih ne moremo imeti. Vsakemu drugemu jeziku bi se pripoznali pravice v šoli, le naš se jim tako barbarsk zdi, da mu ne dajo v šole in iz gole ljubezni do nas, skrbé za našo boljšo prihodnost in bojé se, da ne bi zaostali v omiki nas krmijo z vse plemenitejšim mlekom nemštva. Res sijajna izjema v našem sebičnem stoletju! Lep izgled ljubezni do bližnjega! Tedaj, ali nas z nemštvom pitajo iz gole ljubezni do nas, ker nas hočejo naprej spraviti, pa so toliko „tardi ingenii“, da ne sprevidijo, kako bi veliko bolj napredovali na narodni podlagi — ali pa imajo svoje sebične namene, nas polagoma ponemčiti „ad majorem Germaniae gloriam“. Saj zvunaj v veliki Nemčiji že tako več ali manj naše pokrajine za nemške štejejo. Temu se tudi ni čuditi. Izvzemši Primorje, so mesta vsa nemška, uradnije, posvetne in duhovne, so nemške, plemstvo je skozi in skozi nemško, vse rodbinsko življenje „burgarskih“ in izobraženejših stanov je nemško tudi tam, kjer se očetje za Bog vé kake rodoljube štejejo! in cvet naših rodoljubov, naši poslanci v državnem zboru, oj, to so tako krotke dušice, da ne maraje za vzajemnost z drugimi Slovani, prav po bratovsko z Nemci postopajo. Če dalje Nemci pomislijo naše majhno število in se spomnijo svoje kulturonosne naloge, ktere pešiča Slovencev ne smé zavirati, se smemo potem še čuditi, če naše dežele že nemškim prištevajo?

Da imajo Lahi ravno take namene gledé Primorskega, o tem nikdo ne dvomi, da pa imajo tam toliko več upanja svoje namene doseči, kolikor revnejše je Primorsko ljudstvo, je tudi jasno.

Od dveh sosednih narodov nam tedaj profi pogin!

Mi pa nočemo postati niti udje 25 milijonov štejočega naroda, kteremu je solnce narodne slave že zašlo, niti 40 milijonov štejočega naroda, kteremu je že tudi poldan odzvonilo, ampak ostati hočemo udje 80 milijonov štejočega naroda, ki ima prevzeti omiko naslednje dobe in bolj miroljubna in pravična načela spraviti v mednarodno življenje, kakor ga je nemštvo moglo.

Da tej lepi prihodnosti ohranimo tudi naš slovenski narod, kaj nam je storiti?

V naših časih narod, kteri ne č e poginiti, ne pogine. Ko bi vsak Slovenec živo mislil in čutil: „Jaz sem Slovenec, jaz sem Slovan, moja narodnost ima toliko pravice obstati in razvijati se, kolikor vsaka druga — onda nam se ne bi bilo treba bati narodne smrti. Moramo pa tudi spoznati in živo občutiti dušno in gmotno revščino, ki tare naš narod. Gmotna revščina pa po večem izvira iz dušne. Čem živeje bo kdo čutil revo, ki nas tlači, tem marljiveje in stanoviteje bo delal v ta namen, da se narodu pomore na noge.

Narodno gospodarstvo.

Odgovor g. S. gledé na njegovo sporočilo v 19. št. „Slov. Naroda“: „Ali Potabla ali Predel?“

(Dalje.)

Ravnokar (14. maja) je priobčila „G. di Venezia“ neko pritožbo, ki jo je beneška kupčijska zbornica vložila pri ravnateljstvu gorenje-italijanskih železnic, in sicer iz gole zavidnosti proti Trstu, kteremu je ono zavoljo predolgega ovinka voznino po italijansko-brenerski železnici nekoliko zlažšalo. In 15. maja je taista beneška zbornica iz gole srditosti in zavidnosti soglasno sprejela nasvete njenega predsednika Antonina, da naj se brezimno društvo ustanovi, ter železnico iz Benetek čez Motto, Kodrojpo in Gimono do Potabla sezida; kajti ona bi Tržaško kupčijo z dotičnimi deželami popolnoma spodkopala. Ta soglasni sklep in ona pritožba 24. aprila pisana sta (razun neke interpelacije v florentinskem zboru) morebiti najnovejši oficijelni prič, s kako zavidno zagrizenostjo Benečani in sploh Italijani prežé nam Avstrijancem vzeti slednji dobiček.

Po vsem tem bi gotovo odveč bilo, še iz družih člankov in iz družih italijanskih listov nabirati prič, da se tudi Italijani potegujejo le za lastni dobiček, za vse stranske kupčijske, državne, denarne, vojaške in druge lastne koristi. Z vso silo hočejo Avstrijancem vzeti ves blagor, ki ga jim obeta Predelska železnica do Trsta izpeljana. Če vse to italijansko napenjanje opazujemo s hladno krvjo, če opazujemo, kako in zakaj nam nasprotujejo, nikakor ne bomo hvalili njihove nadebnosti, ker se nikjer ne nahaja, ampak razno razno njih kaj zvijačno počenjanje bi imenovali s Hobbesom: bellum omnium contra omnes. Naša avstrijska kupčijska politika se tu jako loči od italijanske. Mi se sicer tudi na prvi stopnji poganjamo za lastni dobiček, vendar enostransko ne jemljemo Italijanom tistega dobička, ki bi se po naravni poti od Koborida čez Staro mesto v Videm k njim obračal iz Predelske železnice.

Zdi se mi dalje, da je g. S. sam seboj navskriž, ko stavi naše Predelčane na osebnó ali sebično stališče, ker so govorili posebno za avstrijske, primorske in zlasti za tržaške koristi. Malo nižje piše: „Rieter je posebno povdarjal, da je trgovina pravi komunist, ki povsodi išče le lastnega dobička“. Gotovo je, da kupčija povsodi išče le lastnega dobička; ravno tako gotovo pa je, da se od kupčije ne dajo ločiti kupci ali trgovci, ki vsa-

kakor morajo biti te ali one države državljani. Pri tej naravni, neločljivi zvezi se nikakor ne more govoriti o kaki uzorni kupčiji, o kakem uzornem prometu, vsaj tako dolgo ne, dokler se bo gmotna trgovina posluževala telesnih sredstev, razvijala se po zemeljskih potih in med pozemeljskimi stanovalci in med raznimi zemeljskimi državami, ne pa po zračnih potih med zračnimi državami in nadzemeljskimi stanovalci.

Ti so taisti naravni nagoni, morebiti le slednjemu ne tako očitno in jasno izrečeni, ktere g. S. pri naših Predelčanih prejako graja. Kako bi g. S. sodil o nekem mojem prijatelju St., ki v razgovoru o tej za Avstrijo prevažni železnici pri mojih trdno zastavljenih razlogih obmolči ter pravi: „Kaj je meni mar Avstrija, danes sem tu, juter tam! Če Trst propade, se v Benetke preselim“. To ni izmišljenka, ampak ravno tako gotova dogodba, kakor je dotični gospod gotovo sestavljen iz duše in telesa. G. S. naj nikar ne ugovarja mojemu prijatelju, da človek ni le za denar vsvarjen, ampak še za druge razmere, ne tudi, da bi v Benetke preseljenemu St. slovensko domoljubje se zatopilo itd., ampak odgovori mu uaj: Dragi prijatelj! tvoje besede le kažejo, da si največi sebičnež, ob jednom pa tako kratkoviden, da ne sprevidiš, da tvoja tako zvana neodvisna, uzorna kupčija bo tam dobiček dajala tujemu italijanskemu kraljestvu. Sapienti sat.

Gospod S. pa naj nikar ne misli, da jaz Italijanom za zlo jemljem, da se potegujejo za svoje izključivo italijanske koristi, ne pa za naše avstrijske. To se mi prav naravno in pošteno zdi: kajti vse človeško početje zlasti pa neuglasljivo hrepenenje in poganjanje po telesnem blagostanju izvira iz človeku prirojene ali zaprav mu prigojene sebičnosti. Na tej naravni podlagi je sezidano vse sedanje narodno gospodarstvo, kterega temeljiti začetnik in občudovani obdelovavec je bil preslavni Adam Smith s svojo knjigo: Inquiry into the nature and causes of the wealth of nations. Nepoštena se mi pa zdé nektera sredstva, s kterimi nam hočejo Italijani spodkopati Predelsko železnico. Le Italijani in njih redki privrženci v Trstu zastopajo s svojimi zahtevami zastarelo tako zvano merkantilno sistemo, polno notranjih navskrižnosti, ki živo spominjajo na nekdanjo surovost narodnega gospodarstva. Tako enostranskih in kratkovidnih načél našinci, ki Predelsko črto zagovarjajo, ne poznajo: oni se sicer (da stare besede ponovim) poganjajo za lastne koristi, za koristi naše dežele in našega cesarstva, privoščijo pa tudi Italijanom ves velik dobiček, ki bi jim pri naravnih razmerah izviral iz stranske Kobaridsko-Videmske ceste.

Gospod S. si je v svojem sporočilu očitno prisvojil vse tiste razloge, s kterimi se italijanska stranka z dotično enajsterico naše kupčijske zbornice poteguje za potabelsko železnico. Ti razlogi so javno izrečeni v mali brošuri: Relazioni e riflessi sul tronco meridionale della ferrovia Principe Rudolfo, ki jo je pristranska stranka dotičnega kupčijskega odseka pred 4 tedni izdala. Ugovarjati bi mogel na dolgo in široko na vse zvite napake, ktere rečena knjižurica podtika predelski potezi, ono čez Potabelsko sedlo pa čez vso mero hvalisa in jo celo z nedjanskimi razlogi vsaj na videz podpira. Oslepila bi rada vse tiste lahkovernike, ki brez lastnega prevdarka prisegajo na nedolžne črne črke. O raznih razmerah Potabelske in Predelske črte je „Slov. Narod“ že dosti na drobno govoril v 5 listih od št. 8 do 12; nanje naj se po potrebi naslanjajo sledeče opombe. (Dal. prihod.)

Dopisi.

Iz Ljubljane 25. maja. A. (Sokolska pravda; maščevanje za zarad zadnjih tepežev; kaj nam je storiti.) Pisal sem zadnjič da se je čulo o milejši razsodbi vrhne sodnije v Gradcu v znani pravdi nekterih udov „Južnega Sokola“; današnja „Laibacher Zeitung“ pa pravi, da je Graška nadsodnija potrdila razsodbo prve sodnije, samo pri enem obsojenih je znižala kazen od 5 mesecev na 4 mesece.

Te novice ne prinaša sicer za gotovo in pristavlja „wie wir vernemen“, nadjati se hočemo tedaj še vedno, da se vresničji prvo naše sporočilo. Na vsak način bomo kmalu zvedeli za gotovo, ktera je prava.

Zarad zadnjih prigodeb z nemškimi turnerji v okolici ljubljanski maščevalo se je nekoliko tukajšnjih rodovin s tem, da so se zbrisati dale iz čitalnice; mi obžalujemo to že zarad denarstvenih uzrokov, kjer, če ravno te rodovine niso po navadi se udeleževali zabav čitalničnih, podpirale so jo vsaj gmotno. Svojega začudenja pa ne moremo zadržati ter vprašati, kaj je storila čitalnica naša komu? Ali je ona morebiti kriva, da so staknili turnerji to, kar so iskali? Tako abotni vendar niso ti, ki so odstopili, da bi verjeli nesramnim lažem, ki se trosijo, kakor da bi bili narodnjaki osnovali ta ne-ljubi pretep? In če že morebiti sami pri sebi mislijo, da bi bilo le mogoče kaj takega, zakaj ne počakajo, da se prepričajo? Res je, da smo Slovenci, kakor Slovani sploh veliko prekrotki in pohlevni ter pustimo ravnati s seboj kakor se komu ljubi. Ali čas je, da pokažemo našim nasprotnikom, da tudi mi znamo najti pot do sodnije, ktera mora kaznovati take hudobneže, kteri brez dokazov trosijo po mestu in po širocem svetu najnesramnejše laži, ter izmišljene in raztrešene govornice stavljaajo za gotovo resnico. Treba bode, da se enkrat krepko stopi na noge ter konec naredi počenjanju tacihi banditov v fraku. Upamo ter za trdno se nadjamo, da se bode o tej stvari kaj zgodilo ter da se pravični kazni izročijo taki nesramni obrekovalci, ki ne krajejo dobrega imena le posameznim osebam, temveč celim zavodom, kterih v svoji velikogermanski navdušenosti trpeti ne morejo; in ktere bi najrajé pihnil z enim pihljejem iz sveta. Hvala Bogu pa se bodo oni že davno izopihali, ko bo ideja, za ktero so njih glavičice pretrde, zmagovalno kraljevala in se bode svet čudil, da so kedaj take kreature travo tlačile. Saj še ni vseh dni konec!

Iz Gorice. 16. maja. R. S.*) (Vrtnarska razstava; naše male šole.) „Res je skoraj, da ni lepše dežele, kakor je naše Primorsko in zlasti naša gorška pokrajina“ mislil si sem na tihem, ko sem predvčerajšnjem

Po naključbi zakanjeno.

Vred.

odprto razstavo raznih vrtnarskih pridelkov ogledoval. Ločena je bila v dva velika oddelka. Oddelek, ki je razkazeval cvetlice in drevje, je štel 254 stvari, ktere je razstavilo 10 gospodarjev. Med vsemi so se odlikovale razne rastline in drevesa iz Ritterjevih in Wienerovih vrtov. Živo so pričale poleg Maronovih, Mavrovičevih in Seilerjevih, kako toplo je podnebje naše s hribi zagrajene ravnine. Želeti bi le bilo, da bi po vseh priležnih krajih posestniki vrtov brez izjeme skrbeli za razširjanje in umetno pridelovanje vrtnarskih cvetlic. S časom bi naša deželica znala zadostevati vsem dotičnim potrebam bližnjih severnih dežel, da po železnici svoje lepo dišeče cvetlice pošiljaje bi za celo cesarstvo in še za zvananje dežele postala to, kar je francoski Honfleur za Angleško kraljestvo. Koliko obilnega dobička bi nam dajale le same cvetlice!

Zanimivši pa je bil oddelek s prelepo povrtino. 25 razstavljalcev je lepo razredilo svojih 121 pridelkov. Med razstavljalci jih je bilo 7 iz mesta, 11 iz bližnjih vasi, dva tudi iz Sežane itd. Posebno so se med drugimi pridelki odlikovali oni iz baron Formentinovega posestva v bližnjih brdih. Poreška kmetijska družba je poslala toliko in take krasne artičoke, kakoršnih sem le na Genovskem trgu večkrat videl. Posebno lepe so bile tudi jagode, limone, nektare salate in zlasti kakor otročja roka debeli špargelji. Vsi ti in mnogi drugi pridelki deželi dajo že sedaj mnogo dobička; ni mi treba omenjati, koliko centov samih špargeljev prodamo v daljne kraje, in koliko krompirja, sadja itd. Pa kako malo malo kmetovalcev je, ki res z umnim gospodarstvom pridelujejo toliko omenjenih pridelkov, kolikor jih jim zemlja rediti zamore! Zato moram očitno pohvaliti vse gospode, ki so nam razstavo napravili, zlasti pa njenega začetnika Viljema Rittera. Preblagi njih namen je z lepim izgledom in z mičnimi darili spodbadati deželane, da bi deželi na dobro in sebi v največ korist se z največ marljivostjo in umnostjo poprijeli vrtnarstva. Bog daj, da bi se enake razstave pogostoma ponavljale, če bi jo tudi ne bilo mogoče ustanoviti vsako leto v našem mestu, naj se bi po vrsti zanje izvolili drugi kraji našega Primorja; nadjam se, da se bodo v prihodnje tudi mnogi slovenski kraji njih vdeleževali!

O šolah sporočaje pa danes ne bom pisal, kako so vse niže učilnice — sedaj jih je z nedeljskimi vred 278 — semtertje po naši grofiji razdeljene, omeniti hočem le oni vladni nasvet, kterega je nedavno „Domovina“ naznala in potem v dotičnem vvodnem članku pretresovala in nazadnje svoj nasvet priobčila.

Vlada je izročila našemu mestnemu odboru nasvet, da bi v mestu napravil posebno slovensko šolo s 4 razredi. Potreba zanjo nastaja večja od leta do leta. Da bi v Gorici samo 3. in 4. razred nastavili, kakor „Dom.“ nasvetuje, nikakor ne gré, kajti potem bi se naši slovenski otroci v mestu in okolici ravno tako poitalijančevali v italijanskih učilnicah, kakor dosedaj. Pokazati mi je le treba na mestno ital. šolo (Civica caposcuola maschile), ki je nam zlasti iz bližnjih predmestij požrla brez števila otrok. Mestni odbor tudi za Slovence čisto nič ne stori. Mesto z mestno okolico šteje kakih 15000 duš, ki vsi brez razločka plačujejo davke v taisto mestno blagajnico; od teh je sedaj še Slovencev vsaj kakih 7000. Mestni zbor zdržuje za ostale Lale (kterih je k večem 8000 — in še ti so po večem le pofurlančeni Slovenci) posebno italijansko normalko, ktero bi vsakakor poleg c. kr. italijanske zapreti morali, ko bi ne imela sovražnega namena nam mesto in okolico čisto poitalijančiti. Poleg te italijanske 4razredne šole za dečke pa še nisem omenil italijanske deklishe šole s 4 razredi, ki jo tudi mestna blagajnica zdržuje. Ta naši narodnosti še bolj krvave smrtno rane seka kakor prva. Pravica kje si?

Pa kaj bi vlado na pomoč klical, ki tudi le Italijane na rokah pestuje, Slovence pa k steni pitiska. Poglejmo! Naša grofija šteje, kakor je že neki prejšni list „Slov. Naroda“ omenil, 58.000 Italijanov ali Furlanov, pa 150.000 Slovencev. Za Furlane, kterih je le malo več kot jedna četrtina vseh prebivalcev, skrbljiva vlada zdržuje dve 4razredni šoli ali normalki: v Gorici in Gradišči (Gradisca)!! za Slovence le: 1. Razun naštetih 4razrednih šol pa Furlani imajo še jedno tako v Terziči (Monfalcone), o kateri pa ne morem natanko povedati, ali jo vlada podpira ali ne. (D. d.)

Iz Prage. (Česka narodna svečanost 16. t. m. Dalje.)
9. G. Skopalik zastopnik Moravskih kmečkih občin. 10. Prof. Purkyně v imenu vednosti. 11. G. Wencig (starosta „umelecke besede“ v imenu umetnosti.) 12. Grof Clam-Martinic (starosta českega muzeja). 13. Grof Harrach starosta „Matice česke“ v imenu vseh literarnih društev. 14. G. Kolár zastopnik dramatike. 15. Smetana zastopnik godbe. 16. Oлива starosta obrtniškega društva in kupčijskega društva „Merkur“, zastopnik obrtnije in kupčije. 17. G. Huleš starosta českega pevskega društva „Hlahol“ v imenu vseh českih pevskih društev. 18. Rudiš starosta brnskega pevskega društva v imenu moravskih pevskih društev. 19. Styblo, starosta praškega Sokola v imenu Sokola. 20. P. Arnold ustanovnik „meščanskih besed“ v imenu praške in vseh českih besed. 21. Dr. Fr. Chleborad starosta delavniškega društva „Oul-a“ v imenu delavcev. 22. Novotny, v imenu izposojevilnic. 23. Prof. Citek, arhitekt českega gledališča. 24. Havel, stavitelj českega gledališča; in 25. Urbánek, predsednik odbora za narodno gledališče.

Vsi so bili s slavklici sprejeti. Device so ovenčale kamen, in iz vseh grl doni narodna „Kje dom je moj“. Kdor bi v tem trenutku ginjen ne bil, nima človeškega srca v sebi. — Na bližnjem otoku so zagromeli strelji, v znamenje, da je končana slavnost. Vsakdo je skušal, da je dobil vsaj malo semrečja in ga vzel seboj za spomin.

V tistem lepem redu, kakor je prohod prišel, se je zopet razšel. Po predpisanih ulicah se je vsaki oddelek prohoda podal na svoje zbirališče, vsaki zadovoljen, da je tudi nekaj storil za povišanje krasote.

Sokolci so odšli tekoj na „letnou“ ali belveder, kjer je bila popoldne narodna slovesnost. Banderije pa so šle v svoja stanovanja, povsod s slavklici pozdravljeni. Jezdicev je bil preko 1000.

Med slavnostjo je došlo več kakor 400 telegramov, kteri se pa zaradi množice javno brati niso mogli. Z Ruskega jih je posebno veliko. Tudi iz slovenskih dežel jih je prišlo mnogo in sicer: 3 iz Maribora, 1 iz Celja,

1 iz Ptuja, 1 iz Ljubljane, 1 iz Gorice, 1 iz Novomesta, 1 iz Trsta. Posebno veselje je zbudil povsod telegram Ptujski, ki se ta-ko le glasi:

„Dr.-u Ladislavu Rieger-u.

Ptujska čitalnica na slovenskem Štajerskem največ skušenemu narodu českemu, s kterim goreče čuti in trpi narod slovenski.

Bratje Čehi! Vi ste nam zmeraj vodilna zvezda v vednostih, umetnostih, časopisji in politiki. Vi ste izgled nepremakljivega značaja Havliček-ovega. Slava narodu ravnopravnosti rodivši se s Husom in Žiško. Slava slovanski vzajemnosti! Ne vdajmo se!“

Prešel je dopoldan, krasni dopoldan, Vsakteremu bo ostal v spominu, kdor je vdeleževal se svečanosti; pa tudi oni ki, so le gledali, so veseli zapustili svoja stališča. (D. d.)

V Belemgradu 23. maja 1868. Beseda, ktero so jo tukajšnji Slovani napravili 16. maja v korist českemu narodnemu gledišču, bila je sjajna. Došli so sami pozvani gosti, ali vendar je bila dvorana polna, skoraj prepolna. Začetek je imel biti ob osmih; ali čakalo se je na knjeza, ki je obljubil, da bo besedo počastil, in tako se je malo pozneje začela, ko je odpovedal svoj prihod zavolj bolezn.

Počelo se je svirati na glasoviru — uvertura od Titela, potem je sledoval govor česki. Ta govor je svet s živim odobrenjem in čestim ploskanjem sprejel. Govoril je g. Majsner, profesor v vojni akademiji. Spomenivši bitke Kosovske in Belogorske, kjer je na jedni strani padlo silno Dušanovo carstvo, na drugi česka svoboda, zvršuje s besedami: smilujme se, a ne dejme se; samo v tem in v solidarnosti Slavenstva, spasenje i Čestvu i Jugoslovenstvu“. Potem so se pevale srbske, poljske, ruske, slovaške narodne pesme, „Hej Slovane“, „Kde domov muj?“ — „Naprej“ in ruska himna. Poslednja morala se je ponoviti. Po tem je bil tudi srbski govor, kterega je govoril mladi obdaroviti publicist g. Dragotin Tuminski. Tudi njegov govor se je srčno odobral, ali za dosti veliko dvorano bil mu je glas pre slab, in prehitro je besedel. Odlikovalo se je pevsko društvo pod vodstvom našega rojaka g. Jenkota. Prvikrat se je tukaj pevala ruska himna in neznam — neizmerno je dejstvovala na slušalce, — morala se je večkrat ponoviti. Po besedi se je plesalo do zore. — Dvorana je bila vkusno nameščena, po stenah so viseli grbovi vseh slovanskih plemen, in samo trobojno bila je nakičana. Ves kinč je podaril odbor pevskega društvu, a čistega dohodka bilo je več od 100 cekinov.

In ni tukaj dozdej nismo imeli igrališča; res enkrat se je počelo že zidati, ali na povodnem mestu, in tako moralo se je nehati. Zdaj pa ga bomo dobili ali ne bo se moglo meriti s praškimi in drugimi. — Knjez je podaril v ta namen 5000 cekinov, in že je gotovo, da se napravi za 12000 cekinov, in bo končano do srede oktobra. Ne vemo še, kedaj se bo temelj polagal — vse gre bolj polahko.

Pomladanski manevri so se včeraj po celi Srbiji počeli, in tako bo vsa narodna vojska nedeljo dni pod orožjem. — Turška ima res do 35.000 vojske na južni meji Srbije. Kaj bi to neki imelo pomeniti? — Ali mi se je ravno ne bojimo — a ne znamo, kaj ona misli. — Ali izvajati iz tega kake posledice ne moremo, ker smo se dostikrat v koječem prevartili.

V Pragi 25. maja 1868. Kakor povsod po Slovenskem, tudi tukaj v Pragi izhod ljubljanskih volitev nikomur ni dopadel, kdor vé, da so Slovenci že 6 let imeli večino v ljubljanskem mestnem odboru. Uzrok tega izhoda vsaki pripisuje zaspanosti ljubljanskih Slovencev, drugače bi se to zgoditi ne bilo moglo. Tudi tukaj v Pragi so pri zadnjih volitvah Nemci na vse kriplje delali, da bi spravili svoje kandidate v mestni odbor, ali narodnjaki niso križem roke držali in jih gledali misleči: Delajte, saj delate zastonj, če ravno so bili svoje zmage gotovi, in to bolj po pravici, kakor ljubljanski Slovenci. Tudi niso pričeli zadnje trenutke, ko je že voda v grlo tekla, dobro so sprevidili, da je treba vsako delo s previdnostjo začeti, da so nasledki ugodnejši. Koliko dnevniki pomorejo pri takih priložnostih, se je tukaj očitvidno pokazalo.

Volitev je pokazala Ljubljančanom, da se je treba resnobnejši prijeti dela, ki je njim in celemu narodu v prid, če se dobro dodela. Naj si v izgled vzamejo marljivost in previdnost Čehov.

Celiteden je že prešel po svečanosti, in po Pragi še ni vse potihnilo. Vsem je še v gorkem spominu dan sv. Janeza, in kdor bi ga za trenutek pozabil, se ga mora spomniti, ko pride na ulice, kjer še zmeraj kaj najde, kar ga spominja na krasni dan. — 14. junija se bo obhajal tukaj rojstni dan českega zgodovinarja g. dr-a Palacky-a. Društva, ki so si za slavnost omislila nove prapore, hočejo te na oni dan blagosloviti.

Jutri se odpelje g. Jan. Neruda, česki basnik iz Prage v Postojno, da si ogleda na binškojstni pondeljek ondašnja jama.

Politični razgled.

(Proračun za leto 1869.)

V XIV. pogl. se je dovolilo za stroške skupnih zadev (dualizem) 76.250.033 gld. in v XV. pogl. 3.724.698 gld. za stroške, o kterih se še ne ve ali so skupni, ali cis- ali translatjanski. —

V 113. seji se je posvetovalo o dohodkih in načinu, kako poplačati dovoljene stroške.

Četvero prvih poglavij (cesarski dvor, državni zbor, državno in ministerstvo svelovalstvo) ne donajajo ničesar v cesarske blagajnice. Ministerstvo notranjih zadev (pogl. V.) ima lastnih dohodkov 408.182 gld., med temi 308.008 gld. za uradne liste; ministerstvo deželne brambe in javne varnosti 408.968 gld., bogočastja in uka 124.400 gld.; finančno ministerstvo 96.847 gld., pri denarstveni opravi 700.000 gld. povračila od c. Elizabetne železnice, iz neposrednega davka in sicer iz zemljaščine: 34.500.837 gld., davka od poslopij 17.027.164 gld., pridobnine 5.924.000 gld., dohodnine 8.596.710 gld., dednine 11.840 gld. in iz davkovskih izvršeb 587.000 gld. toraj vsega skup 66.119.251 gld. Krzczunoz-